

WILLIAM SHAKESPEARE - KUPEC BENÁTSKÝ

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

divadelní hra (drama); komedie

Literární směr:

vytvořeno v letech 1596-98 – 1. období autorovy tvorby; alžbětinské drama; období renesance

Slovní zásoba:

klasický staroanglický spisovný jazyk; občas proloženo emotivními výrazy (v dramatických monologích); objevíme i básnické prvky a hovorové výrazy

Stylistická charakteristika textu:

dramatické vypjaté scény (kontrast s komediálním zařazením hry) – zejména některé monology; propracované dialogy

Postavy:

ANTONIO: benátský kupec; je velice štědrý a nápomocný svému příteli, i když riskuje své zdraví; BASSANIO: zchudlý šlechtic; Porciin nápadník a Antoniův přítel; PORCIA: vynalézavá a chytrá; zamiluje se do Bassania; SHYLOCK: židovský lichvář; neústupný a chamtivý; JESSIKA: Shylockova dcera; zamilovaná do Lorenza; LORENZO: Antoniův a Bassaniův přítel; zamilovaný do Jessiky; LANCELOT: sluha Shylocka a později Bassania; aj.

Děj:

mladý a zchudlý benátský šlechtic Bassanio se chce ucházet o ruku krásné a zámožné Porcie → vinou nezřízeného života však upadá do dluhů a ostatním bohatým nápadníkům se nemůže vyrovnat → požádá svého přítele, benátského kupce Antonia, o 3 tisíce tolarů → ten by mu je jako křesťan rád půjčil (bez úroků), ale nemá hotovost → půjčuje si tedy pro svého přítele peníze od lakomého židovského lichváře Shylocka → sice také bez úroků, ale pokud nebudou do 3 měsíců dluhy splaceny, smí Shylock z Antoniova těla vyříznout libru masa (lodě s Antoniovým majetkem by se měly do té doby vrátit) → Porcia žije nedaleko Benátek ve svém paláci → je nešťastná, protože její otec ji svou závětí před svou smrtí zbavil práva na svobodnou volbu ženicha → volba spočívá v tom, že nápadník musí otevřít jednu ze tří skříněk a pokud v ní najde Porciinu podobiznu, může si ji vzít za ženu, ale pokud neuspěje, nesmí si již nikdy nic začít s žádnou ženou → 2 nápadníci již otevřeli zlatou a stříbrnou, ale bez úspěchu → zbývá olověná skříňka (kde je ukryta podobizna), Porcia to však nesmí nikomu prozradit → Shylocka mezitím opustí sluha Lancelot → Bassanio ho přijímá do svých služeb → Bassanio se dostává k Porcii, vybírá správnou skříňku a oba se do sebe zamilují → Shylock se zatím chystá na vyříznutí masa z Antoniova těla, který mu ne a ne splatit dluh, protože se lodě s jeho majetkem potopily → Bassanio se to dozví a jelikož je Antoniovi za peníze vděčný, jede mu na pomoc → později se za ním vydává i Porcie → soud v Benátkách → Žid Shylock nepřijímá žádné žádosti o prominutí trestu, dokonce ani za 6 tisíc tolarů od Bassania → trvá na tom, že si vyřizne Antoniovo maso → do síně vstupuje Porcia převlečená za muže se svou komornou Nerrisou, převlečenou za písaře → poráží Shylocka argumentem, že na maso sice právo má, ale o krvi se ve smlouvě nic nepíše, a že pokud se mu povede vyříznout maso bez kapky krve, ať to zkusí → pokud by však Antonia zranil, bylo by to hodnoceno jako újma na zdraví → dalšími právními kličkami připraví Shylocka o celé jmění (po polovině dostane Antonio a benátský stát) → Shylock odchází od soudu poražen → Porcia si jako odměnu vyžádá prsten od Bassania (který ji dosud nepoznal) → je to zkouška, protože prsten je symbol manželského slibu → Bassanio prsten právníkovi (Porcii) dát nechce, ale Antonio ho k tomu přemluví → později se Bassanio dozvídá, že právníkem byla ve skutečnosti převlečená Porcia → ta ho kárá za nedodržení manželského slibu, ale odpouští mu → Antonio se ještě ke všemu dozvídá, že jeho lodě neztroskotaly, ale bezpečně dorazily i s nákladem do Benátek

Prostor:

zejména italské Benátky a jejich okolí

Čas:

středověk

Inscenace:

po celém světě proběhlo mnoho divadelních inscenací této hry

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

ukázka neuvěřitelné chamtivosti; síla přátelství a lásky

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

bartolomějská noc v Paříži – katolíci povraždili tisíce protestantů (1572); Anglie získává africká území Sierry Leone a Gambie (1588); francouzský král Jindřich IV. vydává Edikt nantský a vyrovnává tím práva protestantů a katolíků (1598)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

v Anglii značný nárůst běžné populace; nenávisť angl. společnosti vůči katolíkům; konec feudalistické společnosti, charakteristické tvrdou prací nevolníků (většinou 1492-1789)

Kontext dalších druhů umění:

FILOZOFIE: angl. filozof Francis Bacon

Kontext literárního vývoje:

alžbětinské drama; obecně šlo o anglickou renesanci

AUTOR

Život autora:

William Shakespeare (1564-1616) – významný angl. básník, dramatik a divadelní herec, klíčová postava evropského dramatu, anglický národní básník a člen Královské divadelní společnosti; nar. ve Stratfordu nad Avonou do poměrně bohaté rodiny; otec byl úspěšný rukavičkář a radní, matka dcerou velkostatkáře; gymnázium ve Stratfordu, brzy svatba s Anne Hathawayovou – 3 děti, poté odchod do Londýna; od r. 1591 se počítá 1. období jeho tvorby, kdy tvoří zejména komedie a historická dramata z anglické historie; divadelní kariéra – tvorba a herectví v divadle Globe; stal se jeho desetinovým spolujednatel a finančně se zajistil; pokračoval v tvorbě, zbohatl a r. 1597 koupil druhý největší dům v rodném Stratfordu, r. 1601 začíná 2. období jeho tvorby, kdy do jeho děl vniká rozčarování a zklamání nad společností – začátek tvorby tragédií a sonetů; stal se velice známým; po r. 1606 přestával psát a natrvalo se vrátil do Stratfordu k manželce a dětem; kolem r. 1608 začíná 3. a poslední období jeho tvorby, charakteristické jeho odchodem do ústraní – smíruje se se životem a jeho díla z této doby nesou prvky jak komedie, tak tragédie (tzv. romance); r. 1613 divadlo Globe vyhořelo; zemřel r. 1616; celkem za svého života napsal 39 divadelních her, 154 sonetů, 2 dlouhé epické básně aj.; do celosvětového povědomí se jeho díla dostala až díky německým a francouzským překladům z 18. století; ZAJÍMAVOSTI: již za jeho života se vedly spory o autorství jeho děl (údajně nemohl být schopen vytvořit tolik děl za tak krátké období), které přetrvaly až do současnosti (spekuluje se o Francisu Baconovi, nejfantastičtější teorie hovoří mimo jiné o samotné královně Alžbětě) byl provázen kritikou ostatních (akademicky vzdělaných) dramatiků; údajně byl již za svého života znám také v českých zemích; žádný z jeho 3 potomků nerozvinul jeho rod

Vlivy na dané dílo:

dobový společenský odpor k Židům; italská commedia dell'arte

Vlivy na jeho tvorbu:

smrt syna v 11 letech (pesimismus a tragičnost v tvorbě); Publius Ovidius Naso (čerpání z antiky); italská commedia dell'arte

Další autorova tvorba:

TRAGÉDIE: Král Lear, Romeo a Julie, Othello, Macbeth, Hamlet; KOMEDIE: Zkrocení zlé ženy, Veselé paničky windsorské; POEZIE: Sonety

Inspirace daným literárním dílem (Film, dramatizace, aj.):

FILM (uvádíme pouze 2 z mnoha filmových verzí): Kupec benátský (1973) – hraji: Laurence Olivier, Anthony Nicholls, Jeremy Brett, aj. ; Kupec benátský (2004) – hraji: Al Pacino, Jeremy Irons, Joseph Fiennes, aj; výrok z tohoto díla byl zařazen i do slavného filmu Stevena Spielberga Schindlerův seznam; OPERA: Jessika (česká opera; 1905) – napsal: Josef Bohuslav Foerster; PŘEKLADY: Erich Adolf Saudek; Josef Václav Sládek

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

prvek z této hry se objevil i v poválečné polské literatuře, konkrétně v díle Pianista od Wladysława Szpilmana

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

dílo je značně zastíněno nejznámějšími Shakespearovými hrami, přesto je však velice oblíbené